

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ISSN 2786-9113 (Online)

ISSN 2786-9105 (Print)

ПРИРОДНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА

Випуск 3, 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

УДК 50(37)

Головний редактор:

Грицай Наталія Богданівна, доктор педагогічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Члени редакційної колегії:

Белікова Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Войтович Оксана Петрівна, доктор педагогічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Володимирець Віталій Олександрович, кандидат біологічних наук, доцент, Національний університет водного господарства та природокористування

Волошанська Світлана Ярославівна, кандидат біологічних наук, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Гапон Світлана Василівна, доктор біологічних наук, професор, Полтавський державний аграрний університет

Гойванович Наталія Костянтинівна, кандидат біологічних наук, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Дмитроца Олена Романівна, кандидат біологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Іванців Василь Володимирович, кандидат історичних наук, доцент, Луцький національний технічний університет

Калько Андрій Дмитрович, доктор географічних наук, професор, Національний університет водного господарства та природокористування, Рівненський технічний коледж Національного університету водного господарства та природокористування

Кіндрат Вадим Кирилович, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Кірвель Іван Йосипович (Kirvel Ivan), доктор географічних наук, професор, Поморський університет в Слупську, Польща

Коржик Ольга Василівна, кандидат біологічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Лішко Сергій Михайлович, кандидат сільськогосподарських наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Лисиця Андрій Валерійович, доктор біологічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Мартинюк Віталій Олексійович, кандидат географічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Мельник Віра Йосипівна, кандидат географічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Мотузюк Олександр Петрович, кандидат біологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Ольшанський Ігор Григорович, кандидат біологічних наук, Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України

Онїко Валентина Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, Полтавський державний аграрний університет

Радослав Мушкета (Radoslaw Muszkiet), доктор педагогічних наук, професор, Університет Миколи Коперника в Торуні, Польща

Сачук Роман Миколайович, доктор ветеринарних наук, старший дослідник, Рівненський державний гуманітарний університет

Сяська Інна Олексіївна, доктор педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Федонюк Віталіна Володимирівна, кандидат географічних наук, доцент, Луцький національний технічний університет

Шейрене Вайда (Šeiriene Vaida), доктор філософії (природничі науки), старший науковий співробітник, Центр природничих досліджень Інституту геології та географії, Вільнюс, Литва

Засновано у 2022 році. Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1742 від 23.05.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-04138.
Суб'єкт у сфері друкованих медіа – РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (вул. Степана Бандери, буд. 12, м. Рівне, 33028, rectorat@rshu.edu.ua, тел. (0362) 63-62-09)

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, італійська, литовська, іспанська, болгарська.

Періодичність видання: 6 разів на рік.

Затверджено до друку та поширення через мережу інтернет відповідно до рішення Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол від 26.06.25 р. № 7).

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Фахова реєстрація (категорія «Б»):

Наказ МОН України № 1543 від 20 грудня 2023 року. Наказ МОН України № 220 від 21 лютого 2024 року (спеціальності: А1 Освітні науки, А7 Фізична культура і спорт, С6 Географія та регіональні студії, Е1 Біологія та біохімія, Е2 Екологія, Е4 Науки про Землю)

Офіційний сайт видання:
<https://journals.rshu.rivne.ua/index.php/natural>

ЗМІСТ

ПРИРОДНИЧА ОСВІТА**Освітні науки**

- Барильник-Кураков І. Л., Барильник-Куракова О. А.*
ЗНАННЯ З ФІЗИКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
МОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ «HEAVY LIFT OPERATIONS».....7
- Іванців О. Я., Коцун Л. О.*
ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ТА МІКРОНАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ
ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИЧИХ НАУК.....13

Фізична культура і спорт

- Юхименко Л. І., Глюха Л. М., Коваль К. Г.*
ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ВИКЛАДАННІ
МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ18

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ**Біологія і біохімія**

- Бусленко Л. В., Білецька М. Г., Іванців В. В.*
ЕВОЛЮЦІЙНІ АСПЕКТИ ТОЛЕРАНТНОСТІ ҐРУНТОВИХ БІОІНДИКАТОРІВ
ДО ЗАБРУДНЕННЯ..... 28
- Володимирець В. О., Ойцюсь Л. В., Гуцман С. В., Виговський І. В.*
ВИДИ АДВЕНТИВНИХ РОСЛИН РОДИНИ ТОНКОНОГОВІ /ROACEAE/
У ФЛОРИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....36
- Головатюк Л. М., Кратко О. В., Головатюк Т. О.*
МОРФОМЕТРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУДИН МІКРОГЕМОЦИРКУЛЯТОРНОГО РУСЛА
М'ЯЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ТОВСТОЇ КИШКИ ПРИ ТОКСИЧНОМУ ГЕПАТИТІ
НА ПРИКЛАДІ УРАЖЕННЯ ПІДДОСЛІДНИХ ТВАРИН ТЕТРАХЛОРМЕТАНОМ..... 44
- Григоренко А. С.*
РЕАКТИВНІ ЗМІНИ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ДВНАДЦЯТИПАЛОЇ КИШКИ ЩУРІВ
ПІД ДІЄЮ КОМПЛЕКСУ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК ЗА ДАНИМИ МОРФОМЕТРИЧНОГО,
ГІСТОЛОГІЧНОГО ТА ЕЛЕКТРОННО-МІКРОСКОПІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ..... 49
- Джус Л. Л., Куземко А. А., Драбинюк Г. В., Діденко І. П., Бойко І. В., Фабрика М. Р.*
ОЦІНКА ВІТАЛІТЕТУ ОСОБИН ТА ВІТАЛІТЕТНА СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦІЙ
ВУЗЬКОЛОКАЛЬНИХ ПІВДЕННОБУЗЬКИХ ЕНДЕМІЧНИХ ВИДІВ РОСЛИН..... 56
- Єрошенко Г. А., Шевченко К. В., Попельницька О. В., Кононенко С. В.*
ГІСТОЛОГІЧНА ПЕРЕБУДОВА ПІДНИЖНЬОЩЕЛЕПНИХ СЛИННИХ ЗАЛОЗ ЩУРІВ
ЗА ДІЇ ЕТАНОЛУ..... 64
- Мельник В. Й., Толочик І. Л.*
ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ ЕЛЕКТРОННИХ СИГАРЕТ НА СТАН ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ..... 71

Екологія

- Гриб Й. В., Ковальчук С. В., Калько А. Д.*
ЕКОЛОГІЧНІ КРАЄ- І КРАЇНОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ПОШИРЕННЯ РІЧКОВОГО ВУГРА..... 76
- Крайнюков О. М., Проненко М. О.*
ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ВІДХОДІВ 82
- Лисиця А. В., Шевчук А. І.*
ПРОБЛЕМИ ОЧИЩЕННЯ ТА ЗНЕЗАРАЖЕННЯ СТИЧНИХ ВОД АГРОПІДПРИЄМСТВ..... 88
- Метеленко Н. Г., Белоконь К. В., Воронкова В. Г., Оглоблін В. О., Нікітенко В. О.*
НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ ТА КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН 96
- Руденко С. В., Руденко В. П.*
ЗОНА МІШАНИХ ЛІСІВ У БІОМІ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ РІВНИНИ
У МЕЖАХ УКРАЇНИ ЗА ОЦІНКОЮ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....107

<i>Хандогіна О. В.</i> РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЕФЕКТИВНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ОЦІНОК.....	113
Географія	
<i>Бузей О. В., Пасічник М. Д.</i> ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА СПЕКТРАЛЬНИХ ІНДЕКСІВ ДЛЯ НАПІВАВТОМАТИЧНОГО ВИДІЛЕННЯ ПОВЕРХНІ РІЧКИ.....	120
<i>Кузишин А. В., Поплавська І. В., Горошко А. А., Кварцяний С. М.</i> ДОСТУПНІСТЬ ПОСЛУГ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ: КЕЙС ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	134
<i>Тищенко С. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ДОСЛІДЖЕННІ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ	142
<i>Федонюк В. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ ДЕРЕВ – ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	150

УДК 911.3:61(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/NSER/2025-3.18>

ДОСТУПНІСТЬ ПОСЛУГ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ: КЕЙС ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кузишин Андрій Васильович

доктор географічних наук, професор,
декан географічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка
ORCID ID: 0000-0003-3879-7337
Scopus author ID: 57212264511
Researcher ID: AAF-1840-2019

Поплавська Інна Володимирівна

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри географії України і туризму
Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка
ORCID ID: I-8429-2018
Scopus author ID: 57984319800
Researcher ID: I-8429-2018

Горошко Артем Артурович

аспірант кафедри географії України і туризму
Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка
ORCID ID: 0009-0005-8349-5217

Кварцяний Святослав Миколайович

аспірант кафедри географії України і туризму
Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка

У статті здійснено комплексне дослідження просторової організації та функціонування соціальної сфери дев'яти міських громад Тернопільської області в контексті адміністративної реформи та процесів децентралізації. Визначено, що конфігурація територій і статус населених пунктів є ключовими чинниками, які впливають на доступність послуг соціального спрямування, рівень добробуту та економічну спроможність громад. Громади, розташовані поблизу міських центрів, мають кращу інфраструктуру, вищу якість надання послуг та демонструють вищі показники розвитку. Водночас периферійні громади часто перебувають у менш вигідному становищі через транспортну недоступність, слабку соціальну інфраструктуру та обмежені фінансові ресурси.

У результаті порівняльного аналізу виявлено значні відмінності між громадами за рівнем освітнього, медичного, культурного та підприємницького забезпечення. Найбільш збалансований доступ до соціальних послуг спостерігається у Шумській, Тербовлянській і Заліщицькій громадах. Лідерами в галузі освіти є Шумська та Лановецька громади; найвища медична забезпеченість – у Заліщицькій громаді. Найбільш розвинену культурну інфраструктуру мають Монастирська, Тербовлянська та Зборівська громади, хоча частина сільських закладів перебуває у занепаді. Шумська громада вирізняється активністю в наданні побутових послуг, торгівлі та транспорту, тоді як сфера спорту й мистецтва є слабо представленою в усіх громадах.

Фінансові показники також варіюють: найвищі бюджети мають Тербовлянська, Лановецька, Підгаєцька та Заліщицька громади. У роботі наголошено на необхідності посилення інвестицій, стратегічного управління, розвитку логістики та партнерства задля ефективного використання соціального потенціалу. Визначено, що успішні громади характеризуються інноваційністю, громадською активністю, залученням грантів і цільовим управлінням, тоді як слабкі громади потерпають від демографічного спаду та нестачі фахових кадрів.

Ключові слова: соціальні послуги, адміністративна реформа, територіальні громади, просторова організація, інфраструктурна доступність, економічна спроможність, децентралізація.

© Кузишин А. В., Поплавська І. В., Горошко А. А., Кварцяний С. М., 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Kuzyshyn A. V., Poplavska I. V., Goroshko A. A., Kvarcyanyi S. M. Accessibility of social services in the context of administrative reform: the case of Ternopil region

The article presents a comprehensive study of the spatial organization and functioning of the social sphere in nine urban communities of Ternopil Region within the context of administrative reform and decentralization processes. It is established that the territorial configuration and status of settlements are key factors influencing the accessibility of social services, the level of well-being, and the economic capacity of communities. Communities located near urban centers benefit from better infrastructure, higher quality of service provision, and overall stronger development indicators. In contrast, peripheral communities are often in a less favorable position due to limited transport accessibility, underdeveloped social infrastructure, and constrained financial resources.

The comparative analysis revealed significant differences among communities in terms of educational, healthcare, cultural, and entrepreneurial resources. The most balanced access to social services is observed in the Shumsk, Terebovlia, and Zhalishchyky communities. Shumsk and Lanivtsi lead in educational infrastructure, while Zhalishchyky demonstrates the highest level of healthcare coverage. The most developed cultural infrastructure is found in the Monastyriska, Terebovlia, and Zboriv communities, although many rural cultural institutions remain neglected. Shumsk stands out for its robust provision of household services, trade, and transport, while sports and arts infrastructure remains underdeveloped across all communities.

Financial indicators also vary considerably: the highest budget revenues are recorded in the Terebovlia, Lanivtsi, Pidhaichyky, and Zhalishchyky communities. The study emphasizes the need to enhance investment, strategic governance, logistical development, and intersectoral partnerships to effectively realize social potential. It concludes that successful communities are marked by innovation, civic engagement, grant attraction, and targeted management, whereas weaker communities suffer from demographic decline and shortages of qualified personnel.

Key words: social services, administrative reform, territorial communities, spatial organization, infrastructural accessibility, economic capacity, decentralization.

Постановка проблеми та її актуальність.

Добробут населення сучасних низових адміністративних територій, із якими ми асоціюємо територіальні громади, значною мірою визначається доступністю послуг соціального характеру. Можна припустити, що саме такі послуги виступають своєрідним лакмусовим аплікатором розвитку громади загалом і рівня добробуту (якості життя населення) їх населення. Оскільки в Україні зовсім недавно офіційно завершилась адміністративна реформа, сьогодні відбувається своєрідна адаптація та пошук оптимальних моделей функціонування територій громад. Водночас просторове планування є важливим для ефективного використання територіальних ресурсів для громад, територія яких значно оптимізується. Із цих позицій важливим є вивчення доступності послуг соціального спрямування, а тому запропонована проблематика є актуальною та своєчасною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика доступності послуг соціального спрямування поступово набуває значення як новий напрям дослідження просторових особливостей територіальної організації. Особлива увага в сучасній науці приділяється аналізу доступності, наявності та сприйняття таких послуг як ключових елементів добробуту населення. Дослідження цієї тематики охоплює як мікро-, так і макрорівень – від локальних потреб до державних підходів до організації соціального простору.

Просторова оцінка доступності соціальних послуг є предметом міждисциплінарного інтересу, особливо в галузі географії людини, соціальної

політики та регіонального планування. Як показують попередні дослідження (Р. Пачура, Т. Ніткевич, К. Матковічова, Р. Матковіч, 2018; Л.М. Немець 2003) [24; 5], територіальний розвиток соціальної інфраструктури тісно пов'язаний із логістикою, інвестиційною привабливістю та локальним економічним середовищем. Увага дослідників зміщується від окремих об'єктів до системної оцінки соціальної доступності на рівні громад і регіонів.

Серед вагомих підходів – оцінка соціального ризику через призму вразливості територій і здатності населення отримувати базові послуги. На думку М. Іванової та Р. Кламара, важливо враховувати не лише фізичну наявність послуги, а й її фактичну досяжність, необхідність для громади та суб'єктивне сприйняття мешканцями. Недоступність базових освітніх, медичних, культурних чи побутових послуг створює підґрунтя для зниження якості життя, відтоку населення та посилення регіональних диспропорцій [21].

У цьому контексті особливу увагу заслуговує соціальна сфера територіальних громад Карпатсько-Подільського регіону, яка була здійснена А. Кузишиним, А. Кучабським, І. Поплавською, С. Задворним [23]. Її оцінка через набір вимірюваних індикаторів дає змогу не лише окреслити зони доступності послуг соціального спрямування, а й визначити напрями цільового вдосконалення. Методика, заснована на рейтинговому підході, включає такі критерії: наявність послуги, її доступність, затребуваність, роль у забезпеченні добробуту населення та перспективність її подальшого функціонування.

Таким чином, дослідження доступності послуг соціально спрямування слугує не лише інструментом діагностики проблем, а й дає змогу формувати практичні рекомендації для стратегічного планування на місцевому та регіональному рівнях. Це дає змогу перетворити соціальну сферу з пасивної структури на активний ресурс розвитку територій в умовах децентралізації та просторової нерівномірності.

Мета статті. Адміністративно-територіальні зміни, які утвердились в Україні впродовж останніх кількох років, дали поштовх до оцінки тих новостворених просторових об'єднань, які виникли в сучасних умовах. Сьогодні є потреба здійснення досліджень щодо параметрів функціонування таких територій із метою активізації та актуалізації використання такого простору. У нашому дослідженні ми хотіли б зацентрувати увагу на особливостях диференціації територіальних утворень за параметрами доступності послуг соціального спрямування.

Метою роботи є просторова диференціація територіальних громад за показниками доступності послуг соціального спрямування як маркеру рівня добробуту та якості життя в межах конкретних територіальних утворень.

Успішна організація території громади та добробуту її членів залежить, насамперед, від того, наскільки успішно вона зможе самоорганізуватися, узгодити діяльність своїх членів задля досягнення спільних цілей.

Просторове планування є важливим для ефективного використання територіальних ресурсів (а доступність до послуг є одним із таких ресурсних показників) для нових об'єднаних громад, території яких значно диверсифіковані.

У ході дослідження нами було проведено типізацію об'єднаних територіальних громад за рівнем доступності до послуг соціального спрямування. Для цього використано інформацію Державної служби статистики України, Головного управління статистики в Тернопільській області, Прес-центру ініціативи «Децентралізація» та Google Maps для визначення відстані між центром громади та обласним і районним центрами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конфігурація та статусність населених пунктів, які розташовуються в межах територіальної громади, є суттєвими передумовами для доступності послуг соціального спрямування. У наших попередніх дослідженнях [3; 4] ми вже здійснювали аналіз означених критеріїв.

Аналізуючи первинні дані [16], можна дійти висновку, що наближеність територій до великого міста чи просто міського населеного пункту впливає на доступність послуг соціального спрямування, екстраполюючись на площу та кількість населення громади, що об'єднується: чим

ближче розташована територіальна громада до міського населеного пункту, тим менше її площа та кількість населення, і навпаки. Це свідчить про те, що наближеність громади до міста більшою мірою визначає її економічну спроможність, доступність до послуг соціального спрямування, добробут населення, ніж кількість населення та площа. Водночас територіальні громади невеликих населених пунктів, котрі розташовані поблизу міст, активно використовують соціально-економічний, інфраструктурний потенціал міста, більшість трудових ресурсів цих поселень зайнято на міських підприємствах; їхній добробут значною мірою зумовлений комплексом послуг соціального спрямування, які надаються в межах даної території.

Ще один критерій, вартий уваги для оцінки доступності послуг соціального спрямування в межах територіальних громад, – логістичний – відстань від адміністративного центру району чи обласного центру. Певна річ, у сучасних умовах можна посперечатися на можливості діджиталізації та Інтернету загалом, але транспортна доступність та геометричне розташування адміністративних центрів залишаються чинниками правильної організації простору всіх рівнів адміністративних одиниць.

Об'єднаний розподіл територіальних громад одночасно за наближеністю до обласного та районного центрів дає змогу проаналізувати соціально-економічні перспективи розвитку громади більш системно та точно, адже за одним із рівнів просторової диференціації громада може належати до наближених, а за іншим – до периферійних, і навпаки. Зрозуміло, що у більш вигідному становищі перебувають громади, наближені до міст за обома рівнями диференціації. Натомість територіальні громади, що належать до периферійних за обома типами, перебувають у гіршій ситуації [2, с. 90].

У межах Тернопільської області 13 центрів територіальних громад розташовані в межах 15-кілометрової доступності (найбільше таких громад є в межах Тернопільського адміністративного району). Ще 13 центрів територіальних громад області характеризуються амплітудою відстані в межах 15,1–30 км: в усіх адміністративних районах області такі центри громад розташовуються практично в однаковому кількісному розподілі. Найбільша кількість центрів громад розташовується на відстані понад 30 км від районних центрів (максимальний показник – с. Нараїв – м. Тернопіль – 70 км). По 13 таких показників відзначено в Тернопільському та Чортківському адміністративних районах. Логічно, що можливість отримання комплексу послуг і в кількісному, і в якісному, і у фінансово-грошовому плані є вищою в тих громадах, які відзначаються вищою транспортною доступністю.

Виникнення територій як економічного росту, так і територій економічного занепаду є наслідком процесів локалізації. Територіальна громада, що неспроможна конкурувати за залучення та ефективне використання зовнішнього капіталу, інформації та знань, залишається далеко позаду. Відсталість депресивних територій у сучасних умовах розширено відтворюється, розрив у показниках ВРП на мешканця, зайнятості, середньої зарплати та добробуту населення порівняно з конкурентоспроможними територіями зростає.

Ще один критерій, вартий уваги для дослідження доступності послуг соціального спрямування, – статусність територіальної громади – міська чи сільська територіальна громада. Із 55 громад Тернопільської області 18 громад (32,7% від загальної кількості) мають статус міських. Незважаючи на низьку урбанізацію території області, саме у цих громадах є можливість отримання більш широкого спектру послуг соціального спрямування, що однозначно слід визначати як фактор позитивного розвитку таких територій. По сім таких громад є у межах Тернопільського та Чортківського адміністративних районів, що можна вважати передумовою для розширеного спектру надання послуг соціального спрямування. У цих же адміністративних районах розосереджено основну кількість селищних територіальних громад (7 і 8 відповідно), що мають перехідний характер за показниками спектру послуг соціального спрямування. І хоча критерій статусності територіальної громади може мати опосередкований характер впливу, та все ж у комплексній оцінці його варто враховувати як один із важливих.

Наступним етапом дослідження було виявлення основних особливостей, проблем і викликів розвитку соціальної сфери на прикладі дев'яти міських громад Тернопільської області (для паритетності було вибрано по три з кожного адміністративного району). Було проведено порівняльний аналіз ключових соціальних індикаторів у громадах, таких як рівень забезпечення освітніми, медичними закладами, доступність соціальних послуг, стан соціальної інфраструктури, підприємницька діяльність та доступність до побутових послуг.

У Кременецькому районі це Шумська, Почаївська та Лановецька громади, у Тернопільському районі – Підгаєцька, Зборівська та Тербовлянська громади і в Чортківському районі – Копичинецька, Заліщицька та Монастирська територіальні громади.

Освітня інфраструктура громад Тернопільської області характеризується різним рівнем забезпеченості закладами дошкільної (ЗДО) та загальної середньої освіти (ЗЗСО). Найвищі показники ЗДО спостерігаються в Шумській, Заліщицькій та Лановецькій громадах, найнижчі – у Почаївській та Копичинецькій. Запровадження опорних

шкіл поліпшило якість освіти, однак знизило доступність для сільських учнів. Аналіз освітньої спроможності показує переваження у Почаївській громаді та, навпаки, недозавантаження сільських шкіл – у Шумській, Тербовлянській, Підгаєцькій громадах. Лановецька громада демонструє найкращий баланс. Вищу освіту в громадах представляють фахові коледжі й училища. Індекс освітньої забезпеченості вищий у Шумській і Лановецькій громадах, нижчий – у Копичинецькій, Тербовлянській і Зборівській. Осередки позашкільної освіти (музичні, спортивні школи, гуртки) є в кожній громаді. Високий рівень інклюзії – у Почаївській, Тербовлянській та Лановецькій громадах, хоча кількість інклюзивно-ресурсних центрів ще недостатня.

Після децентралізації в Україні управління первинною ланкою медицини (ФАПи, амбулаторії, ЦПМСД) було передано громадам. Це дало змогу краще адаптувати систему до місцевих потреб, однак у бідніших громадах зросла потреба в дотаціях. Вторинна й третинна допомога залишилися під управлінням районів і областей. Завдяки створенню комунальних некомерційних підприємств медичні заклади змогли укласти договори з НСЗУ.

Найкращу забезпеченість медичними закладами демонструє Заліщицька громада (96,6%), також високі показники у Підгаєцькій, Тербовлянській, Шумській. Найменше охоплення – у Лановецькій (22,5%) та Монастирській (42,5%) громадах. У селах домінують ФАПи, тоді як амбулаторій бракує. Для покращення ситуації у менш забезпечених громадах потрібні мобільні медичні бригади та розвиток транспортної доступності.

Оздоровчий складник системи охорони здоров'я слабо розвинутий. Лише Заліщицька громада завдяки сприятливому клімату та туристичному потенціалу має санаторій і перспективи розвитку рекреаційного туризму. Інші громади (зокрема, Зборівська, Лановецька, Монастирська, Шумська) беруть участь у грантових проєктах для створення оздоровчої інфраструктури.

У громадах Тернопільської області функціонують клуби, будинки культури, бібліотеки та музеї, які забезпечують культурні потреби населення. Основними осередками дозвілля є сільські клуби та бібліотеки, однак через наслідки пандемії та війни багато з них занепали й потребують оновлення. Найбільший попит мають бібліотеки у міських центрах.

У низці громад діють музеї місцевої історії та етнографії (Заліщицький, Шумський, Тербовлянський), а в Монастирській громаді – унікальний музейний комплекс «Лемківське село». Лановецька громада вирізняється розгалуженою культурною мережею, включаючи галереї, виставкові зали та туристичні об'єкти, хоча загалом має найменшу кількість діючих культурних установ.

Лідерами за рівнем культурного забезпечення є Монастирська, Тербовлянська та Зборівська громади. Почаївська громада зосереджена навколо культурно-релігійного центру в м. Почаїв, тоді як сільські території недостатньо охоплені. Рівень забезпеченості визначався за кількістю культурних закладів і музеїв на кількість населених пунктів. Найвищі показники мають громади з широким покриттям культурної інфраструктури в більшості сіл.

Соціально-побутові ресурси є важливим чинником сталого розвитку громад Тернопільської області, впливаючи на якість життя, соціальний захист і функціонування місцевої економіки. У дослідженні враховано кількість ФОПів, доходи бюджету та податкові надходження на одного мешканця. Найвищі показники фінансової спроможності мають Тербовлянська, Лановецька, Підгаєцька та Заліщицька громади. Найменше надходжень – у Копичинецькій та Почаївській громадах.

Таблиця 1

Послуги, що надаються в громадах фізичними та юридичними особами, одиниць [26]

Назва громади	Торгівля	Транспорт та доставка	Побутове обслуговування	Освіта	Мистецтво, спорт, розваги	Інші види послуг
Шумська	271	60	39	43	12	140
Лановецька	232	39	15	35	5	110
Почаївська	309	78	13	20	4	76
Зборівська	253	10	21	43	10	157
Монастирська	165	6	11	39	6	78
Тербовлянська	282	55	32	31	12	109
Копичинецька	201	41	18	25	5	48
Заліщицька	283	43	21	53	8	93
Підгаєцька	159	45	13	7	6	79

Таблиця 2

Порівняльний аналіз соціальної сфери громад Тернопільської області

№	Назва громади	Освіта (рівень забезпечення)	Охорона здоров'я (% охоплення)	Культурна інфраструктура	Фінансова спроможність (бюджет, млн грн)	Підприємницька активність (кількість об'єктів)	Особливості
1	Шумська	Високий, ЗДО 1-е місце	71,1%	Середній рівень	33,8	565	Лідер побутових послуг
2	Почаївська	Низький рівень	50,0%	Централізована, релігійна	17,3	500+	Перевантажені школи
3	Лановецька	Збалансований	22,5% (найнижчий)	Найменше закладів культури	36,4	~416	Висока фінансова спроможність
4	Підгаєцька	Недозавантаження	75,0%	Слабка культурна база	34,1 (2264 грн на 1 мешканця)	~309	Високий бюджет на душу
5	Зборівська	Низький рівень	56,6%	Високий	30,3	~484	Активна торгівля
6	Тербовлянська	Недозавантаження	67,8%	Один із лідерів культури	44,9 (найбільший бюджет)	~521	Потужна фінансова база
7	Копичинецька	Низький рівень	66,6%	Обмежена	14,0	~338	Найменше надходжень
8	Заліщицька	Високий, ЗДО 2-е місце	96,6% (найвищий показник)	Розвинута, музейний комплекс	32,1	~501	Рекреаційний потенціал
9	Монастирська	Середній рівень	42,5%	Лідер культури	19,3	~305	Участь у грантових програмах

За кількістю зареєстрованих суб'єктів господарювання вирізняються Шумська, Тереховлянська, Почаївська громади. Найактивніше представлені послуги торгівлі, транспорту, освіти та обслуговування, тоді як сфера культури, спорту та розваг є найменш розвинутою. Лідером підприємницької активності стала Шумська громада – найбільша кількість об'єктів побутових послуг (565), що робить її привабливою для проживання та розвитку бізнесу. Найменшу кількість об'єктів зафіксовано в Монастирській та Зборівській громадах. Торгівля залишається основою сфери послуг у більшості громад.

Узагальнюючи пропоновані матеріали, відзначимо: за кількісними показниками центрів надання послуг соціального спрямування у видовому значенні насамперед лідирують торговельні, а також послуги транспортного спрямування та логістики. Мінімальним рівнем представлення відзначаються послуги у сфері розваг, спорту та мистецтва (табл. 1).

У територіальному плані найбільш збалансованим доступ до соціальних послуг відзначається в Шумській громаді в Кременецькому районі, Тереховлянській – у Тернопільському районі та Заліщицькій – у Чортківському районі. У всіх випадках потенціал реалізації таких послуг використовується лише частково, а отже, є можливості для підвищення функціональності, а відповідно, і поліпшення рівня добробуту населення (табл. 2).

Висновки. Просторова конфігурація та статус населених пунктів є ключовими чинниками доступності послуг соціального спрямування. Громади, наближені до міських центрів, мають меншу площу та чисельність населення, однак демонструють вищий рівень добробуту й кращу доступність до соціальних послуг. Близькість до міста відіграє визначальну роль у соціально-економічному становленні громади: мешканці таких територій активно користуються міською інфраструктурою, а трудові ресурси залучені в міську економіку. Транспортна доступність залишається критично важливим чинником попри розвиток цифрових технологій. Відстань до обласного або районного центру істотно впливає на якість життя, доступ до адміністративних, медичних і соціальних послуг. Громади з подвійною наближеністю (до обласного та районного центрів) мають значно вищий потенціал для розвитку. Натомість периферійні громади відзначаються нижчим рівнем соціальної інфраструктури й економічної активності.

У Тернопільській області простежується просторове розшарування: 13 центрів громад розташовані в межах 15 км від районних центрів, ще 13 – у зоні 15–30 км, а решта – понад 30 км, що значною мірою визначає нерівномірність у доступі

до послуг. Процеси локалізації посилюють економічну диференціацію: території, що не здатні залучати зовнішні ресурси, знання й інвестиції, занепадають, а відставання депресивних регіонів лише поглиблюється.

Доступність соціальних послуг у громадах є нерівномірною, що зумовлено як адміністративно-територіальними особливостями, так і наявністю інфраструктури. Найбільш збалансований доступ забезпечено в Шумській, Тереховлянській та Заліщицькій громадах, які демонструють високий рівень охоплення освітніми, медичними та побутовими послугами. Освітня інфраструктура є відносно розвинутою, однак має диспропорції: надмірне навантаження у Почаївській громаді та недозавантаження – у Шумській, Підгаєцькій, Тереховлянській. Найвищий рівень індексу освітньої забезпеченості – у Шумській і Лановецькій громадах.

Система охорони здоров'я характеризується високими показниками у Заліщицькій, Підгаєцькій, Шумській громадах. Найнижча забезпеченість – у Лановецькій та Монастирській, де гостро відчуваються нестача амбулаторій і потреба в мобільних медичних послугах.

Культурна інфраструктура найбільш розвинута в Монастирській, Тереховлянській, Зборівській громадах. Однак багато сільських клубів та бібліотек перебувають у стані занепаду через нестачу фінансування. Найменш охоплена культурними послугами Лановецька громада.

Підприємницька активність та соціально-побутові послуги є важливими компонентами місцевого розвитку. Шумська громада є лідером за кількістю об'єктів побутового обслуговування, торгівлі й транспорту.

Найменш розвинутою є сфера розваг, спорту та мистецтва в усіх громадах. Фінансова спроможність громад істотно відрізняється: найбільші бюджетні надходження – у Тереховлянській, Лановецькій, Підгаєцькій та Заліщицькій громадах; найменші – у Копичинецькій та Почаївській. Загалом соціальна сфера громад має значний нереалізований потенціал. За наявності цільових інвестицій, ефективного управління та розвитку транспортної доступності більшість територіальних громад може підвищити рівень соціальних послуг і добробут населення.

Виявили, що певні громади показують позитивну динаміку розвитку завдяки активному управлінському підходу, громадській діяльності, інноваційним підходам, залученню грантових коштів і партнерству. Водночас часто спостерігається слабка інфраструктура й нерівномірне охоплення соціальними послугами через демографічну кризу і відтік кваліфікованих кадрів у малих селах громади.

Література:

1. Адміністративно-територіальний устрій України: методологічні основи та практика реформування : монографія / наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2016. 264 с.
2. Іліна М.В., Шпильова Ю.Б. Просторова диференціація об'єднаних територіальних громад на прикладі Житомирської області. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 21. Ч. 1. С. 88–92.
3. Кузишин А.В. Суспільно-географічна характеристика просторової розосередженості територіальних громад Тернопільської області. *Вісник Тернопільського відділу Українського географічного товариства*. 2023. № 7 (випуск 7). С. 10–15.
4. Особливості просторової диференціації територіальних громад: приклад Тернопільської області / А.В. Кузишин та ін. *Слобожанський науковий вісник. Серія «Природничі науки»*. 2024. Вип. 1. С. 97–104.
5. Немець Л.М. Сталий розвиток: соціально-географічні аспекти (на прикладі України) : монографія. Харків : Факт, 2002. 383 с.
6. Офіційний сайт Заліщицької громади. Заліщицька міська територіальна громада. URL: <https://decentralization.ua/newgromada/4600>
7. Офіційний сайт Зборівської територіальної громади. Зборівська територіальна громада. URL: <https://zborivska-gromada.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Копичинецької територіальної громади. Копичинецька громада. URL: <https://kopychynetska-gromada.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Лановецької громади. Лановецька міська рада. URL: <https://lanmisto.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Монастириської громади. Монастириська міська громада. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4619>
11. Офіційний сайт Підгаєцької міської громади. Підгаєцька міська рада. URL: <https://pidgayci-miskrada.gov.ua/>
12. Офіційний сайт Почаївської громади. Почаївська територіальна громада. URL: <https://pochaiv-rada.gov.ua/>
13. Офіційний сайт Теребовлянської територіальної громади. Теребовлянська територіальна громада. URL: <https://terebotg.in.ua/>
14. Офіційний сайт Шумської громади. Шумська міська рада. URL: <https://shumska-gromada.gov.ua/>
15. Паспорт Копичинецької міської територіальної громади. Копичинецька громада. URL: <https://kopychynetska-gromada.gov.ua/pasport-gromadi-21-03-22-28-01-2019/>
16. Перелік громад Тернопільської області. <https://decentralization.gov.ua/areas/0352>
17. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 724-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Тернопільської області» : Лист Тернопільської обласної державної адміністрації від 16 грудня 2020 р. № 04-8690/42. <https://www.kmu.gov.ua/npas/proviznachennya-administrativnih-a724r>
18. Тернопільська область. Інформаційна система управління освітою. *Тернопільська область. ІСВО*. URL: <https://te.isuo.org/>
19. Шаблій О.І. Основи суспільної географії. 2-е видання. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 296 с.
20. Шумська територіальна громада. Шумська міська рада. URL: <https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=FA7A4E28E50ECD3815890&ithint=file,pptx&authkey=!AIMzxleUwTq0aBc>
21. Ivanová M., Klamár R., Fecková-Škrabuláková E. (2022). Identification of Factors Influencing the Quality of Life in European Union Countries Evaluated by Principal Component Analysis. *Geographica Pannonica*. Vol. 26, Iss. 1, 13–29. DOI: 10.5937/gp26-3419.
22. Elden S. How should we do the history of territory. *Territory, Politics, Governance*, 2013. 1(1), 5–20.
23. Kuzyshyn A., Kuczabski A., Poplavska I., Zadvornyi S. Risk assessment of the social sphere development on the example of areas of the Carpathian-Podillia region (Ukraine). *Czasopismo Geograficzne*, 2022. 93(3): 473–493
24. Pachura P., Nitkiewicz T., Matlovicova K., Matlovic R. : Identification of Intellectual Capital Performance Using Data Envelopment Analysis . Part 11 ., s. 115–130 . In: Stejskal J., Hajek P., Hudec O. (eds, 2018): Knowledge Spillovers in Regional Innovation Systems. A Case Study of CEE Regions. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-67029-4>. 2018
25. Ukraine: Digitalization of the social sphere – Eastern European Social Policy Network. *Eastern European Social Policy Network – EESPN is a network fostering social welfare policy in the BB region*. URL: <https://eespn.euro.centre.org/new-initiatives-in-the-area-of-digitalization-of-social-sphere-in-ukraine/>
26. Аналітичні показники всіх територіальних громад в Україні. URL: <https://clarity-project.info/info/hromada/>

References:

1. Administratyvno-terytorialnyi ustrii Ukrainy: Metodolohichni osnovy ta praktyka reformuvannya. (2016). Dolyshnyi Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. (V.S. Kravtsiv, Ed.). Lviv. 264 s. [Administrative and Territorial Structure of Ukraine: Methodological Foundations and Reform Practice: Monograph / SI «M.I. Dolishnyi Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine»; scientific editor V.S. Kravtsiv. Lviv, 2016. 264 p] [in Ukrainian].
2. Iliina, M.V., & Shpylova, Yu.B. (2018). Prostorova dyferentsiatsiia obiednanykh terytorialnykh hromad na prykladi Zhytomyrskoi oblasti [Spatial Differentiation of United Territorial Communities: The Case of Zhytomyr Region] *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 21, part 1, 88–92 [in Ukrainian].
3. Kuzyshyn, A.V. (2023). Suspilno-geohrafichna kharakterystyka prostоровoi rozoseredzhenosti terytorialnykh hromad Ternopilskoi oblasti. [Socio-Geographical Characteristics of the Spatial Dispersion of Territorial Communities in

- Ternopil Region]. Visnyk Ternopilskoho Viddilu Ukrainskoho Heohrafichnoho Tovarystva – *Bulletin of the Ternopil Branch of the Ukrainian Geographical Society*, 7, 10–15 [in Ukrainian].
4. Kuzyshyn, A.V., Poplavska, I.V., Zadvornyi, S.I., Pushkar, B.T., & Horoshko, A.A. (2024). Osoblyvosti prostorovoi dyferentsiatsii terytorialnykh hromad: Pryklad Ternopilskoi oblasti [Features of Spatial Differentiation of Territorial Communities: The Case of Ternopil Region]. *Slobozhanskyi Naukovyi Visnyk. Seriya: Pryrodnychi Nauky – Slobozhanskyi Scientific Bulletin. Series: Natural Science*, 1, 97–104 [in Ukrainian].
 5. Nemets, L.M. (2002). Stalyi rozvytok: Sotsialno-heohrafichni aspekty (na prykladi Ukrainy). [Sustainable Development: Socio-Geographical Aspects (the Case of Ukraine): Monograph] Kharkiv: Fakt. 383 s. [in Ukrainian].
 6. Zalishchytska Miska Terytorialna Hromada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Zalishchytskoi hromady. [Official Website of Zalishchyky Community. Zalishchyky Urban Territorial Community]. Retrieved from <https://decentralization.ua/newgromada/4600>
 7. Zborivska Terytorialna Hromada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Zborivskoi terytorialnoi hromady. [Official Website of Zboriv Territorial Community. Zboriv Territorial Community]. Retrieved from <https://zborivska-gromada.gov.ua/>
 8. Kopychynecka Hromada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Kopychyneckoi terytorialnoi hromady [Official Website of Kopychyntsi Territorial Community. Kopychyntsi Community]. Retrieved from <https://kopychynecka-gromada.gov.ua/>
 9. Lanovetska Miska Rada. (n.d.) Ofitsiynyi sait Lanovetskoi hromady. [Official Website of Lanivtsi Community. Lanivtsi /City Council]. Retrieved from <https://lanmisto.gov.ua/>
 10. Monastyrska Miska Hromada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Monastyrskoi hromady [Official Website of Monastyrska Community. Monastyrska Urban Community]. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4619>
 11. Pidhaetska Miska Hromada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Pidhaetskoi miskoi hromady [Official Website of Pidhaitsi Urban Community. Pidhaitsi City Council]. Retrieved from <https://pidgayci-miskrada.gov.ua/>
 12. Pochaivska Terytorialna Hromada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Pochaivskoi hromady [Official Website of Pochaiiv Community. Pochaiiv Territorial Community]. Retrieved from <https://pochaiiv-rada.gov.ua/>
 13. Terebovlianska Terytorialna Hromada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Terebovlianskoj terytorialnoi hromady [Official Website of Terebovlia Territorial Community. Terebovlia Territorial Community]. Retrieved from <https://terebovg.in.ua/>
 14. Shumska Miska Rada. (n.d.). Ofitsiynyi sait Shumskoi hromady. [Official Website of Shumsk Community. Shumsk City Council]. Retrieved from <https://shumska-gromada.gov.ua/>
 15. Kopychynecka Hromada. (n.d.). Pasport Kopychyneckoi miskoi terytorialnoi hromady [Passport of Kopychyntsi Urban Territorial Community. Kopychyntsi Community]. Retrieved from <https://kopychynecka-gromada.gov.ua/pasport-gromadi-21-03-22-28-01-2019/>
 16. Perelik hromad Ternopilskoi oblasti. Decentralization.gov.ua. (n.d.). [List of Communities of Ternopil Region.]. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/areas/0352>
 17. Rozporiadzhennia № 724-r: Pro vyznachennia administratyvnykh tsestriv ta zatverdzhennia terytorii hromad Ternopilskoi oblasti. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020, June 12) [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 12, 2020, No. 724-r «On the Definition of Administrative Centers and Approval of the Territories of Territorial Communities of Ternopil Region». Letter of the Ternopil Regional State Administration of December 16, 2020, No. 04-8690/42.] Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vyznachennya-administrativnih-a724r>
 18. Ternopilska oblast. Informatsiina systema upravlinnia osvitoiu [Ternopil Region. Education Management Information System. Ternopil Region. EMIS]. Retrieved from <https://te.isuo.org/>
 19. Shablii, O.I. (2012). *Osnovy suspilnoi heohrafii* (2nd ed.). [Fundamentals of Social Geography]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].
 20. Shumska Miska Rada. (n.d.). Shumska terytorialna hromada [Shumsk Territorial Community. Shumsk City Council]. Retrieved from <https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=FA7A4E28E50ECD38!5890&ithint=file.pptx&authkey=!AIMzxleUwTq0aBc>
 21. Ivanová, M., Klamár, R., & Fecková-Škrabal'áková, E. (2022). Identification of Factors Influencing the Quality of Life in European Union Countries Evaluated by Principal Component Analysis. *Geographica Pannonica*. Vol. 26, Iss. 1, 13–29. doi: 10.5937/gp26-3419
 22. Elden, S. (2013). How should we do the history of territory? *Territory, Politics, Governance*, 1(1), 5–20. <https://doi.org/10.1080/21622671.2013.769486>
 23. Kuzyshyn, A., Kuczabski, A., Poplavska, I., & Zadvornyi, S. (2022). Risk assessment of the social sphere development on the example of areas of the Carpathian-Podillia region (Ukraine). *Czasopismo Geograficzne*, 93(3), 473–493.
 24. Pachura, R., Nitkiewicz, T., Matlovicova, K., & Matlovic, R. (2018). Identification of intellectual capital performance using Data Envelopment Analysis. In J. Stejskal, P. Hajek, & O. Hudec (Eds.), *Knowledge spillovers in regional innovation systems: A case study of CEE regions* (pp. 115–130). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-67029-4>
 25. Eastern European Social Policy Network. (n.d.). Ukraine: Digitalization of the social sphere. Retrieved from <https://eespn.euro.centre.org/new-initiatives-in-the-area-of-digitalization-of-social-sphere-in-ukraine/>
 26. Analitichni pokaznyky vsikh terytorialnykh hromad v Ukraini [Analytical Indicators of All Territorial Communities in Ukraine]. Retrieved from <https://clarity-project.info/info/hromada/>

Надійшла у редакцію: 20.05.2025

Прийнято: 24.06.2025

Опубліковано: 31.07.2025